

การพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนสตรีโรงลาดเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานราก โดยพุทธสันติวิธี*

The Potential Development of Rong Lat Women's Community Enterprise to
Raise the Grassroots Economy by Buddhist Peaceful Means

¹ลีปภาส สีลเตโชธาม, พระครูปลัดอดิศักดิ์ วชิรปญโญ และ ชันทอง วัฒนประดิษฐ์

¹Sippapas Silatechotham, Phrakhupalad Adisak Vajirapañño

and Khantong Wattanapradith

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: sixty_happy@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการจำเป็น และแนวคิดทฤษฎีหลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชน 2) เพื่อนำเสนอการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนสตรีโรงลาดเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากโดยพุทธสันติวิธี ใช้รูปแบบการการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เครื่องมือวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และชุดปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนแบบมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบตามหลัก P-A-O-R ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน และผู้ร่วมปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชน จำนวน 15 คน วิเคราะห์ผลด้วยอุปนัยวิธี สรุปผลแบบพรรณนาโวหาร

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาและจุดอ่อนที่ควรเสริมให้เกิดการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนสตรีโรงลาด คือ การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม การจัดสรรบทบาทหน้าที่อย่างเป็นระบบ การวิเคราะห์ต้นทุนสินค้าและการจัดการบัญชี แนวคิดทฤษฎีที่ใช้สำหรับการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ แนวคิดการมีส่วนร่วม การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน เศรษฐกิจฐานรากตามปรัชญาเศรษฐกิจชุมชน หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ หลักอริยสัจ 4 ในการบริหารงานเพื่อแก้ปัญหาภายในกลุ่มแบบมีส่วนร่วม หลักอุปนิทานธรรม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 2) การพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนสตรีโรงลาดเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากโดยพุทธสันติวิธี ด้วยชุดปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ ตามวงจร P-A-O-R 9 รอบ แบ่งเป็น ระยะต้นน้ำ คือ การตรวจสอบปัญหาและวิเคราะห์สาเหตุ ระยะกลางน้ำ คือ การลงมือปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการร่วมกัน ระยะปลายน้ำ คือ การนำแนวปฏิบัติที่พัฒนาร่วมกันมาใช้และพัฒนายกระดับศักยภาพวิสาหกิจชุมชนด้วยความตื่นรู้และการเห็นเป้าหมายร่วมกัน พร้อมกับการทำงานร่วมกับเครือข่ายที่ส่งเสริมให้การสนับสนุนเพื่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน องค์ความรู้จากการวิจัย คือ “SAN MODEL”

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพ; วิสาหกิจชุมชน; เศรษฐกิจฐานราก; พุทธสันติวิธี

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to investigate problems and needs, as well as theories on Buddhist peaceful means favorable to the potential development of community enterprise; and 2) to present the potential development of Rong Lat Women's community enterprise to raise the grassroots economy by Buddhist peaceful means. The study employed a participatory action research (PAR). The research tools were in-depth interview, a participatory operational package for enhancing the potential of community enterprise based on the PAOR cycle with 15 persons, and 15 participants in the potential development of community enterprise. The obtained data were analyzed by inductive method and summarized by descriptive method.

From the study, the following results are found: 1) The following problems and obstacles should be addressed in order to enhance the potential of Rong Lat Women's Community Enterprise: product development to build value added, role allocation in a systematic manner, product cost analysis and account management. The theories used to develop the potential of community enterprise include participatory concept, community enterprise management, and grassroots economy based on community economic philosophy. The Buddhist peaceful means favorable to the potential development of community enterprise involve *Ariyasacca* (the four noble truths), which can be applied to manage work in order to solve problems within group in a participatory manner, *Aparihāṇiyadhamma* (conditions of welfare), which can be used to strengthen the community enterprise. 2) The potential development of Rong Lat Women's community enterprise to raise the grassroots economy by Buddhist peaceful means and a participatory operational package based on the PAOR 9-cycle can be divided into the following phases: upstream, which refers to examining problems and their causes; midstream, which refers to implementing according to the action plan; and downstream, which refers to using the identified implementation ways to adapt and improve the potential of community enterprise so that the community is awakened and the shared goals are realized. This involves collaborating on networks which promote sustainable development of community entrepreneurship. A body of knowledge gained is called 'SAN Model'.

Keywords: Potential Development; Community Enterprise; Grassroots Economy; Buddhist Peaceful Means

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) มุ่งให้ความสำคัญกับเรื่องของการลดความเหลื่อมล้ำ ในประเด็นยุทธศาสตร์ชาติที่ 4 การลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรมในทุกมิติ ด้วยการปรับโครงสร้าง เศรษฐกิจฐานราก พัฒนาการเกษตรให้เหมาะสมกับศักยภาพของเกษตรกรฐานทรัพยากรและบริบทของพื้นที่ ชุมชนท้องถิ่น (Kamplod and Pongta, 2022) ทั้งนี้ Organization Community Development Institute

(2016) ได้นิยามความหมายของ เศรษฐกิจฐานราก หมายถึง “ระบบเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่นที่สามารถพึ่งตนเอง มีการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อ ซึ่งกันและกันมีคุณธรรมและเป็นระบบ เศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาในด้านต่างๆ ในพื้นที่ ทั้งสังคม ผู้คน ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน เป็นระบบเศรษฐกิจแนวราบที่ส่งผลและสร้างความสัมพันธ์ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่างผู้คนในชุมชนท้องถิ่น ไม่ใช่เป็นการดำเนินการดำเนินเศรษฐกิจแบบปัจเจกเพียงอย่างเดียว แต่สามารถทำให้เกิดความร่วมมือ เกิดโอกาสและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเศรษฐกิจร่วมของชุมชนกับเศรษฐกิจ ของปัจเจก นอกเหนือจากนี้ เศรษฐกิจฐานรากต้องมีแนวทางการพัฒนาและการจัดการโดยชุมชนท้องถิ่นให้ครบวงจรมากที่สุด มีการสร้างทุนและกองทุนที่เข้มแข็ง มีการผลิตอาหารและความจำเป็นพื้นฐานต่างๆ สำหรับคน ในพื้นที่อย่างพอเพียง และพัฒนาเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมหรือเป็นธุรกิจของชุมชน”

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 (Ministry of Agriculture and Cooperative, 2015) และพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562 (Royal Gazette, 2019) รับรองสถานะตามกฎหมายของวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนและเป็นเครื่องมือสำคัญของภาครัฐ ในการแก้ปัญหาภาพรวมของประเทศ เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนเป็นการประกอบการเพื่อการจัดการทุนของชุมชน และเพื่อการพึ่งตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน โดยที่เศรษฐกิจชุมชนเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง (Trade Policy and Strategy Office, 2022) อันจะทำให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ สอดคล้องเหมาะสม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในการพึ่งตนเองและการพัฒนาที่ยั่งยืน และพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งพร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคตซึ่งต้องมีกลยุทธ์ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไปสู่การเป็นผู้ประกอบการกิจการขนาดย่อมและขนาดกลางต่อไป (Royal Gazette, 2019) กล่าวได้ว่า วิสาหกิจชุมชนเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ภาครัฐให้การสนับสนุนเพื่อจะช่วยยกระดับเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนจึงเป็นเรื่องที่สำคัญทำอย่างไรในการเพิ่มศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน

ดวงเดือน สมวัฒน์ศักดิ์ เสนอว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำวิสาหกิจชุมชน คือ การเรียนรู้ การพึ่งตนเอง การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทุนชุมชน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ความเท่าเทียม ให้เกียรติในการทำงานร่วมกัน สามารถตรวจสอบได้ ทำงานแบบเครือข่าย (Somwatthanasak, 2005) สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนจึงหนีไม่พ้นการพัฒนาความรู้ ทักษะและเพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ทั้งนี้วิสาหกิจชุมชนมิได้อยู่ได้เพียงลำพัง ต้องอาศัยการทำงานเป็นกลุ่มและมีส่วนร่วมเพื่อความเข้มแข็งของสมาชิกและการทำงานเครือข่ายชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ หทัยชนก คะตะสมบุญรัตน์ ได้เสนอการพัฒนา ศักยภาพของชุมชนเพื่อการสร้างเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน นอกจากการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว การสร้างการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชน ที่มาจากความรู้เชิงปฏิบัติ การเรียนรู้ร่วมกับคนในชุมชนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนอื่น (Khatasombun, 2020) นอกเหนือจากนี้ยังมีผลการวิจัยที่กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน คือ 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านคุณภาพและมาตรฐาน 3) ด้านภาวะผู้นำ 4) ด้านการบริหาร การตลาด 5) ด้านเครือข่าย 6) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก 7) ด้านบัญชี/การเงิน และ 8) ด้านการจัดการความรู้ (Phakdeeying, 2020)

สรุปได้ว่า การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนด้วยการสร้างการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง การจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นแนวทางที่มีความสอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ หลักอริยสัจ 4 ซึ่งเป็นการสร้างการเรียนรู้ที่ค้นหาปัญหา สาเหตุ การแก้ปัญหา และวิธีการ นอกจากนี้ยังมี หลักธรรมเรียกว่า อปปริหานิยธรรม ซึ่งเป็นการสอนให้เห็นถึงการสร้างความเข้มแข็งด้วยการมีส่วนร่วม มีกติกากและการเคารพกติการ่วมกัน ซึ่งทั้งสองหลักธรรมนี้สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งนำพายกระดับเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนและทำให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งมี

งานวิจัยที่นำหลักพุทธสันติวิธีมาใช้ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเกิดความยั่งยืนโดยใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นหลักพุทธสันติวิธีในการพัฒนา (Monaraks, Phramaha Hansa Dhammaso and Phra Promote Vatagovito, 2020) สะท้อนเห็นว่าหลักพุทธสันติวิธีซึ่งเป็นหลักธรรมตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาสามารถนำมาใช้ในการเสริมสร้างพัฒนาศักยภาพให้กับวิสาหกิจชุมชนได้

ด้วยหลักการและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการนำหลักพุทธสันติวิธีมาใช้ในการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน โดยใช้การวิจัยแบบมีส่วนร่วม โดยมีพื้นที่ศึกษาคือ วิสาหกิจชุมชนสตรีโรงลาด ตำบลบ้านป้อม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นวิสาหกิจชุมชนแห่งเดียวในตำบลบ้านป้อม ผลิตสินค้าประเภทสานตะกร้า สมาชิกส่วนใหญ่เป็นสตรีที่ใช้เวลาร่วมมารวมกลุ่มกันสร้างรายได้เสริมให้กับครอบครัว ดำเนินการจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนตั้งแต่ปี 2552 จากการลงสำรวจเบื้องต้น พบว่า เป็นวิสาหกิจชุมชนที่ควรได้รับการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพเพื่อเพิ่มรายได้จากผลผลิตกว่าเดิมที่เป็นอยู่ซึ่งไม่แน่นอน ประโยชน์ของงานวิจัยนี้จะเป็นแนวทางที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็ง มั่นคงและยั่งยืนบนฐานของการมีพุทธสันติวิธีเป็นพื้นฐานในการพัฒนาและสร้างการมีส่วนร่วมเกิดพลังการเปลี่ยนแปลงให้กับชุมชนสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการจำเป็น และแนวคิดทฤษฎี หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชน
- 2) เพื่อนำเสนอการพัฒนาพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนสตรีโรงลาดเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากโดยพุทธสันติวิธี

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเชิงเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎี (Documentary Study)

โดยผู้วิจัยได้ศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ บริบท ความเป็นมา ความหมาย คุณค่าและความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนสตรีโรงลาดเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากโดยพุทธสันติวิธี และศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดพุทธสันติวิธีเพื่อเอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนสตรีโรงลาดเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากโดยพุทธสันติวิธี และงานศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม โดยผู้วิจัยได้ศึกษาโดยการลงพื้นที่เพื่อสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐานบริบทของพื้นที่กรณีศึกษา โดยเลือกพื้นที่แบบเจาะจงในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือ วิสาหกิจชุมชนสตรีโรงลาด ตำบลบ้านป้อม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยเลือกเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก และสัมภาษณ์กลุ่ม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือเชิงคุณภาพ โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี วัตถุประสงค์ของการวิจัย กำหนดประเด็นในการศึกษา สร้างแนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกและสัมภาษณ์กลุ่ม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อศึกษาบริบท สภาพปัญหา และความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนสตรีโรงลาดเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากโดยพุทธสันติวิธี ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ด้วยการทำ Index of Objective Congruence (IOC) ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ผลการพิจารณาของคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ ได้คะแนน IOC ร้อยละ 80

ขั้นตอนที่ 4 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยเลือกเจาะจงบุคคลผู้มีส่วนในการรับผิดชอบต่อการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนสตรีโรงลาดเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากโดยพุทธสันติวิธี คือ “หน่วยงานภาครัฐ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ประธานวิสาหกิจชุมชน” เป็นบุคคลที่มีประสบการณ์ในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือในการวิจัย ประกอบด้วย (1) กลุ่ม “หน่วยงานภาครัฐ” ได้แก่ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์กรมส่งเสริมการเกษตร เกษตรอำเภอ พัฒนาการอำเภอ นายก อบต. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน รวมจำนวน 9 คน (2) กลุ่ม “วิสาหกิจชุมชน” ได้แก่ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนสตรีโรงลาด รวมจำนวน 15 คน (3) กลุ่ม “ประธานวิสาหกิจชุมชน” ได้แก่ ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้นแบบ ที่เป็นผู้ชนะการประกวดวิสาหกิจชุมชนดีเด่นระดับประเทศและระดับภาค ปี 2564-2565 จากกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จำนวน 6 แห่ง รวมจำนวนทั้งหมด 6 คน

ขั้นตอนที่ 5 การออกแบบชุดปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนแบบมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบตามหลัก P-A-O-R โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็น สมาชิกวิสาหกิจชุมชนสตรีโรงลาด รวมจำนวน 15 คน การจัดเวทีสนทนากลุ่มเสียงสะท้อนจากการถอดบทเรียน ด้วยเทคนิค AIC (Appreciative Interaction Commitment) หรือ Appreciative-Influence-Control ซึ่งเป็นเทคนิคการประชุมแบบมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ และตรวจสอบคุณภาพ การรับรองชุดปฏิบัติการ ด้วยผลการพิจารณารับรองจริยธรรมในมนุษย์ จากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ขั้นตอนที่ 6 ลงพื้นที่ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย 15 คน ตามกระบวนการ P-A-O-R กล่าวคือ 1) ขั้นการวางแผน (Plan) เป็นการศึกษาสถานการณ์ วิเคราะห์ปัญหา ความต้องการ และจัดทำแผนงาน 2) ขั้นการปฏิบัติตามแผน (Action) เป็นระยะการลงมือเพื่อปฏิบัติตามแผนดำเนินการโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 3) ขั้นการสังเกต/ประเมินผล (Observation) เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยติดตามประเมินผลดำเนินการพัฒนา 4) ขั้นการสะท้อนผล (Reflection) เป็นขั้นตอนการประเมินโครงการวิจัย สรุปผลการดำเนินกิจกรรมที่ผ่านมา โดยผ่านการสนทนากลุ่ม

ขั้นตอนที่ 7 การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้การรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยการบันทึก MP3 บันทึกวิดีโอ การจดบันทึกภาคสนาม ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจัดหมวดหมู่ข้อมูลลดทอนข้อมูล และจัดกระทำข้อมูล

ขั้นตอนที่ 8 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) คือ การตรวจทานด้วยข้อมูล ตรวจทานด้วยแหล่งผู้ให้ข้อมูล และตรวจทานด้วยวิธีการเก็บข้อมูล นำสรุปผลการวิจัยโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และรายงานผลสรุปผลการวิจัยต่อบัณฑิตผู้ประสงค์ การวิจัย สรุปผลและนำเสนอแบบพรรณนาโวหาร

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า บริบทของกลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชนสตรีโรงลาด ตำบลบ้านป้อม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีการคิดริเริ่มรวมตัวกันของสมาชิกที่มีความต้องการหรือเจตนารมณ์จะดำเนินการทำงานร่วมกัน โดยการร่วมคิด ร่วมมือกัน ร่วมกันวางแผน ร่วมสร้างสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ ร่วมรับผิดชอบและร่วมรับผลประโยชน์ ในระหว่างกลุ่มและสมาชิกวิสาหกิจชุมชน แต่มีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนสตรีโรงลาด จึงมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสตรีโรงลาด เพื่อลดสภาพปัญหาและเพิ่มศักยภาพให้กลุ่มสมาชิกสามารถทำงานร่วมกันเพื่อสร้างสินค้าหรือผลิตภัณฑ์หรือผลิตภาพอย่างมีคุณค่าเป็นประโยชน์สร้างรายได้เพื่อนำมาแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกันต่อไป แนวคิดศาสตร์

สมัยใหม่ในการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ แนวคิดการสร้างการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย (1) ริเริ่ม (2) ร่วมให้ความคิดเห็น (3) ร่วมรับรู้ (4) ร่วมตัดสินใจ (5) ร่วมดำเนินการ (6) ร่วมรับผิดชอบ (8) ร่วมตรวจสอบและ (8) ร่วมรับผลประโยชน์ (Phramaha Hansa Dhammahaso (Nithibunyakorn), 2004) แนวคิดเศรษฐกิจฐานรากตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจชุมชน เศรษฐกิจชุมชน คือเศรษฐกิจฐานราก เนื่องจากชุมชนมีส่วนร่วมเป็นมิติเศรษฐกิจและมิติสังคมที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างกันออกไปในแต่ละชุมชนจนกลายเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน เป็นส่วนหนึ่งของสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน ตั้งมั่นอยู่บนรากฐานของศักยภาพของชุมชนที่จะสามารถประยุกต์ใช้ทุนชุมชน หลักพุทธสันติวิธีมาใช้ในการพัฒนาศักยภาพเพื่อแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ หลักธรรมที่นำมาใช้ได้แก่ หลักอริยสัจ 4 โดยหลักการของวิธีคิดแบบอริยสัจ 4 สามารถนำมาประยุกต์ในการการบริหารงานเพื่อแก้ไขปัญหาภายในกลุ่มแบบมีส่วนร่วม โดยสมาชิกกลุ่มร่วมมือกันดำเนินการ ด้วยการเริ่มต้นจากปัญหา โดยกำหนดรู้ทำความเข้าใจกับปัญหาให้ชัดเจน และค้นหาสาเหตุเพื่อแก้ไข ในขณะเดียวกัน ก็กำหนดเป้าหมายให้แน่ชัด แล้วคิดหาวิธีปฏิบัติที่จะกำจัดสาเหตุของปัญหาให้บรรลุเป้าหมาย โดยมีวิธีปฏิบัติ 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นทุกข์ คือ การกำหนดปัญหาด้วยการระดมความคิดของประธานวิสาหกิจชุมชนและสมาชิก เพื่อหาปัญหาที่กลุ่มกำลังเผชิญอยู่ 2) ขั้นสมุทัย คือ การวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา และร่วมกันคิดวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ ว่าเกิดจากอะไร เกิดจากภายในหรือภายนอกองค์กร 3) ขั้นนิโรธ คือ การกำหนดเป้าหมายที่จะเกิดขึ้นหลังจากการแก้ปัญหา ให้สอดคล้องกับปัญหาและสาเหตุของปัญหา 4) ขั้นมรรค คือ การกำหนดวิธีการแก้ไขปัญหา มีการวางแผนการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับปัญหาและสาเหตุของปัญหา และเป้าหมาย ในการแก้ไขปัญหา ถ้าเป็นปัญหาที่ยุ่งยาก อาจมีวิธีการแก้ไขปัญหาได้หลายวิธี ควรหาวิธีที่ดีที่สุด ใช้ทรัพยากรให้น้อยที่สุด เกิดประโยชน์สูงสุด

เพื่อความเข้มแข็งของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและยึดหลักอริยสัจ 4 เป็นแนวทางและต้องใช้ร่วมกับอุปทานิยธรรม 7 หมายถึง ธรรมไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม ธรรมที่ทำให้ไม่เสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว กล่าวคือ 1) สมาชิกวิสาหกิจชุมชนหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ 2) เมื่อประชุมก็พร้อมเพรียงกันประชุม เมื่อเลิกประชุมก็พร้อมเพรียงกันเลิก และพร้อมเพรียงช่วยกันทำการทำงาน 3) ไม่สร้างกติกากฎที่ไม่เป็นธรรมและเพิกถอนกติกากฎของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่ติงาม 4) สมาชิกวิสาหกิจชุมชนเคารพให้เกียรติกันและกัน 5) สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีสติไม่ทำอะไรตามอำเภอใจ 6) สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความพอเพียง 7) ปกป้องสมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่ดีให้อยู่อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ผู้วิจัยได้ออกแบบสร้างชุดปฏิบัติการอย่างเป็นระบบเป็นเครื่องมือ P-A-O-R (Plan – Action - Observation – Reflection) คือ การพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม พร้อมเปิดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยเทคนิค A-I-C (Appreciation – Influence – Control) และสนทนาเพื่อทบทวนหลังปฏิบัติงาน (After Action Review : AAR) การพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมแบบ P-A-O-R จึงเป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนสตรีโรงลาดเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากโดยพุทธสันติวิธี ประกอบด้วย บูรณาการศาสตร์สมัยใหม่ ว่าด้วย 1) การมีส่วนร่วม 2) การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นระบบ 3) เกิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากหรือเศรษฐกิจชุมชน แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ต้นน้ำ กิจกรรมที่ 1 พื้นที่ตำบลบ้านป้อม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กิจกรรมที่ 2 พื้นที่อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กิจกรรมที่ 3 พื้นที่ตำบลบ้านป้อม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กิจกรรมที่ 4 พื้นที่อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระยะที่ 2 กลางน้ำ ประกอบด้วย 5 กิจกรรมต่อเนื่องจากระยะที่ 1 คือ กิจกรรมที่ 5 พื้นที่ตำบลบ้านป้อม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กิจกรรมที่ 6 พื้นที่ตำบลบ้านป้อม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กิจกรรมที่ 7 พื้นที่ตำบลหันตรา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กิจกรรมที่ 8 พื้นที่ตำบล

หันตรา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระยะที่ 3 ปลายน้ำ เป็นกิจกรรมต่อเนื่องจากระยะที่ 2 คือ กิจกรรมที่ 9 พื้นที่ตำบลบ้านป้อม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

องค์ความรู้ใหม่

จากการพัฒนาดังกล่าวทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ 4 ด้าน ตามแผนภูมิ “सानโมเดล” ดังต่อไปนี้

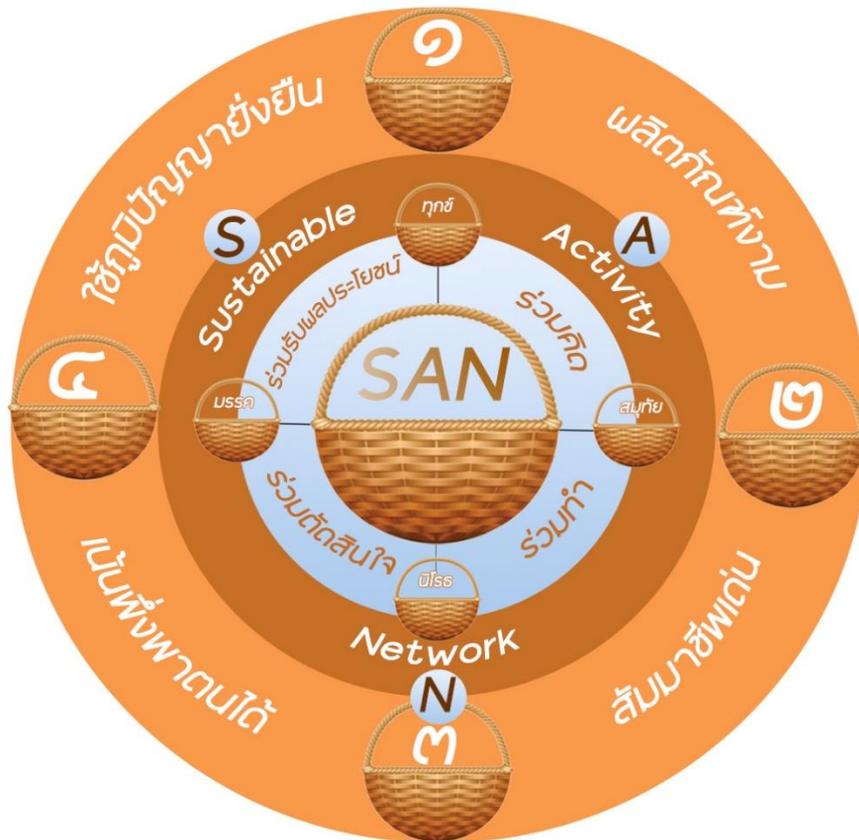

Figure 1: SAN MODEL

จากแผนภูมิผู้วิจัยได้สามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

1) ผลิตภัณฑ์งาน เริ่มจากการที่สมาชิกกลุ่ม ร่วมกันคิด (Activity) จะสร้างผลิตภัณฑ์สินค้าหรือบริการ ซึ่งวิสาหกิจชุมชนสตรีโรงลาด สร้างผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน เป็นผลิตภัณฑ์เด่น ขึ้นมาที่เป็นที่ต้องการของตลาด ได้แก่ ตะกร้าหวาย และ แก้วหวาย

2) สัมมาชีพเด่น เมื่อกลุ่มสมาชิกร่วมกันทำผลิตภัณฑ์ขึ้นใช้ในครัวเรือน และเหลือพอที่จะจำหน่าย จึงเป็นการที่กลุ่มสร้างงาน สร้างอาชีพชอบ สามารถนำไปจำหน่ายสร้างรายได้ให้กับกลุ่มและสมาชิก สามารถสร้างตลาดเป็นเครือข่าย (Network) ระหว่างผู้ซื้อผู้ขายได้

3) เน้นพึ่งพาตนได้ กลุ่มสมาชิกหาวัตถุดิบในท้องถิ่นหรือชุมชนซึ่งเป็น ทูนาทางชีวภาพ แล้วตัดสินใจ ร่วมกัน โดยเน้นการพึ่งพาตนเองได้และกลุ่มสมาชิก ไม่จำเป็นต้องพึ่งพิงความรู้ ทูนา แรงงาน วัสดุภายนอก สมาชิกและกลุ่มชุมชนก็สามารถดำรงอยู่ได้ ก็สามารถสร้างผลิตภัณฑ์ สร้างเครือข่าย (Network) ทำเป็นอาชีพ และพึ่งพาตนเองได้

4) ใช้ภูมิปัญญายั่งยืน เมื่อกลุ่มสมาชิกสร้างผลิตภัณฑ์ ร่วมคิด ร่วมทำ พึ่งพาตนเองได้ โดยใช้ความรู้ภูมิปัญญาจากท้องถิ่น ทุน แรงงาน วัสดุภายใน ได้ผลตอบแทนเป็นรายได้และผลประโยชน์ จะนำไปสู่ความยั่งยืน (Sustainable) สู่กลุ่มและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนต่อไป

ในด้าน “सानโมเดล” เป็นรูปแบบของการที่วิสาหกิจชุมชนสามารถนำไปเป็นแบบอย่างการสร้างหรือผลิตภัณฑ์ของชุมชน ในส่วนวิสาหกิจชุมชนสตรีโรงลาดได้จัดตั้งวิสาหกิจชุมชนเพื่อผลิตสินค้าผลิตภัณฑ์จักสานจากหวาย มีผลิตภัณฑ์เด่น คือ การสานตะกร้าหวาย และแก้วหวาย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า บริบทของกลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชนสตรีโรงลาด ตำบลบ้านป้อม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีการคิดริเริ่มรวมตัวกันของสมาชิกที่มีความต้องการหรือเจตนารมณ์จะดำเนินการทำงานร่วมกัน โดยการร่วมคิด ร่วมมือกัน ร่วมกันวางแผน ร่วมสร้างสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ ร่วมรับผิดชอบและร่วมรับผลประโยชน์ ในระหว่างกลุ่มและสมาชิกวิสาหกิจชุมชน แต่มีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนสตรีโรงลาด

ผู้วิจัยจึงมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสตรีโรงลาด เพื่อลดสภาพปัญหาและเพิ่มศักยภาพให้กลุ่มสมาชิกสามารถทำงานร่วมกันเพื่อสร้างสินค้าหรือผลิตภัณฑ์อย่างมีคุณค่าเป็นประโยชน์สร้างรายได้เพื่อนำมาแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kamplod and Pongta (2022) ได้ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนเพื่อสร้างนวัตกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนในอำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย พบผลการศึกษาปัญหาในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของกลุ่มอาชีพคือ สินค้าที่ผลิตไม่มีมาตรฐาน ขาดแคลนในด้านงบประมาณเทคโนโลยีที่ทันสมัย ขาดความรู้ความเข้าใจในเส้นทางวิธีการเข้าถึงแหล่งทุนภายนอก ขณะเดียวกันพบว่าชุมชนมีศักยภาพด้านต้นทุนทรัพยากรธรรมชาติในการรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนท้องถิ่น มีระบบเครือข่ายและวัฒนธรรมประเพณีที่เข้มแข็ง ทั้งนี้แนวทางในการสร้าง นวัตกรรม คือ การรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ในด้านการตลาด การสร้างแบรนด์ การประชาสัมพันธ์ การบริหารจัดการในการทำงานร่วมกัน และต่อยอดผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีอยู่แล้วในพื้นที่ อันเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากได้อย่างยั่งยืนต่อไปนำหลักพุทธสันติวิธี ได้แก่ หลักอริยสัจ 4 คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรจ มรรค เพื่อแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบร่วมกับหลักอปริหานิยธรรม 7 เพื่อสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ยึดเป็นแนวทาง ประกอบกับบูรณาการศาสตร์สมัยใหม่ ว่าด้วย 1) การมีส่วนร่วม 2) การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นระบบ 3) เกิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากหรือเศรษฐกิจชุมชนซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Putdhimanee, Phramaha Hasa Chammahasoo and Watthanapradit (2019) ได้ศึกษาเรื่อง “กระบวนการพุทธสันติวิธีในการพัฒนาพื้นที่ชุมชน แบบมีส่วนร่วมโดยกองทัพบก” จากผลการศึกษาพบว่ากระบวนการนำหลักพุทธสันติวิธี มาช่วยสนับสนุนการพัฒนาชุมชนและพื้นที่ของกองทัพบก มี 4 ชั้น คือ ชั้นร่วมจัดทำแผน โดยนำหลักเห็นร่วม ตัดสินใจร่วม และคิดริเริ่มร่วม มาใช้เป็นการปฏิบัติตามหลักอปริหานิยธรรม 7 และอริยสัจ 4 ต่อไป

ผลจากวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผู้วิจัยได้ออกแบบสร้างชุดปฏิบัติการอย่างเป็นระบบใช้เป็นเครื่องมือ P-A-O-R (Plan - Action - Observation - Reflection) คือ การพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม สอดคล้องกับการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน ด้วยเทคนิค SOAR ผู้วิจัยใช้เครื่องมือ SOAR (Strength Opportunity Aspiration และ Result) ในการค้นหาจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา ตลอดถึงโอกาสและผลลัพธ์ของชุมชนพร้อมเปิดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยเทคนิค A-I-C (Appreciation – Influence – Control) และ

สนทนาเพื่อทบทวนหลังปฏิบัติงาน (After Action Review: AAR) การพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม แบบ P-A-O-R จึงเป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนสตรีโรงลาดเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากโดยพุทธสันติวิธี ซึ่งจะสร้างสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของกลุ่มและเกิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากหรือเศรษฐกิจชุมชนตามวัตถุประสงค์งานวิจัยซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Khatasombun (2020) ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาตำบลเนินศิลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์” ผลการศึกษาพบว่า 1) การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนที่เหมาะสมกับชุมชน เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ใหม่ เพื่อเป็นการสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจฐานราก โดยนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ในครัวเรือน 2) การพัฒนาทักษะกระบวนการเรียนรู้ของสมาชิกในชุมชนให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน มีการกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นบนหลักการพึ่งพาตนเองบนฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3) คนในชุมชนมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงทุกด้านโดยเรียนรู้ได้ด้วยเชิงประจักษ์ในพฤติกรรมผ่านกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพ การอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อการพัฒนาศักยภาพของชุมชนอย่างต่อเนื่อง 4) การเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน การนำชุมชนไปเรียนรู้ร่วมกับชุมชนอื่น และชุมชนพื้นที่อื่นมาเรียนรู้ร่วมกันพร้อมกับการพัฒนานวัตกรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ตระหนักและเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นำมาสู่การแบ่งปันทรัพยากรในการทำกิจกรรมเพื่อการพัฒนาองค์ความรู้ผ่านนวัตกรรมของชุมชนในลักษณะที่หลากหลายร่วมกัน สำหรับการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนสตรีโรงลาดเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากโดยพุทธสันติวิธีนั้น ได้พัฒนาขึ้นทำให้เกิดรูปแบบการพัฒนา ที่เรียกว่า SAN MODEL มีองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่ (1) S = Sustainable (ความยั่งยืน) (2) A = Activity (กิจกรรม) (3) N = Network (เครือข่าย)

ทั้งนี้ การพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชน สมาชิกต้องมีส่วนร่วมในการจัดการวิสาหกิจชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเพื่อให้ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งจะผลต่อความสำเร็จและการเติบโตของวิสาหกิจชุมชนที่จะได้รับความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครัวเรือนของชุมชนและความสุขสงบร่มเย็นตลอดไปอย่างยั่งยืน

สรุป

กลุ่มและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนสตรีโรงลาดจึงมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสตรีโรงลาด เพื่อลดสภาพปัญหาและเพิ่มศักยภาพกลุ่มสมาชิกให้สามารถทำงานร่วมกันเพื่อสร้างสินค้าหรือผลิตภัณฑ์หรือผลิตภาพอย่างมีคุณค่าเป็นประโยชน์สร้างรายได้เพื่อนำมาแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกันต่อไป หลักพุทธสันติวิธีหรือหลักธรรมที่นำมาใช้คือ หลักอริยสัจ 4 ใช้ในการพัฒนาศักยภาพเพื่อแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ เพื่อความเข้มแข็งของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนควรรียดหลักอริยสัจ 4 เป็นแนวทางและต้องเข้าร่วมกับ อปท. 7 ชุดปฏิบัติการอย่างเป็นระบบเป็นเครื่องมือ P-A-O-R คือ การเป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนสตรีโรงลาดเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากโดยพุทธสันติวิธี นำมาบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ ว่าด้วย 1) การมีส่วนร่วม 2) การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นระบบ 3) เกิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากหรือเศรษฐกิจชุมชน แบ่งเป็น 3 ระยะคือ ระยะที่ 1 ต้นน้ำ ประกอบด้วยกิจกรรมที่ 1 ถึง กิจกรรมที่ 4 ในพื้นที่ตำบลบ้านป้อม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระยะที่ 2 กลางน้ำ ประกอบด้วยกิจกรรมที่ 5 ถึง กิจกรรมที่ 8 ต่อเนื่องจากระยะที่ 1 คือ พื้นที่ตำบลบ้านป้อม พื้นที่ตำบลหันตรา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระยะที่ 3 ปลายน้ำ เป็นกิจกรรมต่อเนื่องระยะที่ 2 คือ กิจกรรมที่ 9 พื้นที่ตำบลบ้านป้อม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะการวิจัยแบ่งเป็น 2 ประการ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 การนำผลการวิจัยที่ได้รูปแบบ “सान โมเดล” SAN Model ไปใช้ในการขับเคลื่อนการพัฒนา ศักยภาพวิสาหกิจชุมชน โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่องพร้อมทั้งเตรียมความพร้อมในการพัฒนารองรับบริบทสภาพสังคมในยุคใหม่

1.2 การนำผลการวิจัยที่ได้รูปแบบ “सान โมเดล” SAN Model ไปใช้ในการจัดทำแผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการในการพัฒนา ศักยภาพวิสาหกิจชุมชน ที่สอดคล้องยุทธศาสตร์ของกระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนา ศักยภาพวิสาหกิจชุมชน เพื่อเกื้อกูลประโยชน์ให้มนุษย์อยู่ร่วมกันได้ อย่างมีความสุข

1.3 จากรูปแบบ “सान โมเดล” SAN Model เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการพัฒนา ศักยภาพ วิสาหกิจชุมชนสตรีโรงลาดอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการดำเนินการขับเคลื่อนการพัฒนา ศักยภาพ วิสาหกิจชุมชนสตรีโรงลาดให้เกิดความมั่นคง เข้มแข็ง ยั่งยืน สร้างความโดดเด่นเป็นกลายเป็นต้นแบบสำหรับ การศึกษาเรียนรู้ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยเสนอแนะประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไป ในส่วนที่ผู้วิจัยยังไม่ได้ศึกษาเจาะลึกหรือผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนาให้เกิดความสมบูรณ์ขึ้นไปอีก ดังนี้

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยประเด็น “การพัฒนา ศักยภาพวิสาหกิจชุมชนเพื่อสันติภาพชุมชน อย่างยั่งยืนโดยพุทธสันติวิธี”

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยประเด็น “กระบวนการมีส่วนร่วมพัฒนา ศักยภาพวิสาหกิจชุมชน เพื่อเสริมสร้างสันติภาพชุมชนอย่างยั่งยืนโดยพุทธสันติวิธี”

2.3 การวิจัยด้านการแปรรูปจากพืชหรือจากสัตว์ จึงจะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เพื่อสร้างสินค้าหรือผลิตภัณฑ์หรือผลิตภาพอย่างมีคุณค่าเป็นที่ต้องการของตลาดประโยชน์สร้างรายได้ เพื่อนำมาแบ่งปันผลประโยชน์ต่อไป

References

- Kamplod, K., & Pongta, Th. (2022). Community Empowerment Analysis for Designing of Development Local Economy Innovation of Community in Pa Daet District, Chiang Rai Province. *Journal of Social Academic*, 15(1), 1-16.
- Khatasombun, H. (2020). Foundations: Case Study of Noen Sala Subdistrict, Krok Phra District, Nakhon Sawan Province. *Journal of MCU Peace Studies*, 8(2), 474-488.
- Kumpho. (2013). *Concept and Background of Participatory Action Research*. Retrieved May 17, 2022, from <https://pongmed.wordpress.com/2013/08/26/par1/#more-82>
- Ministry of Agriculture and Cooperatives. (2015). *Community Enterprise Promotion Act, B.E. 2548*. Retrieved May 9, 2022, https://www.moac.go.th/law_agri-files-391991791824

- Monaraks, V., Phramaha Hansa Dhammahaso, & Phra Promote Vatagovito. (2020). Sustainable Community Enterprise Development by Buddhist Peaceful Means: A Case Study of Sawai Community, Prang Ku District, Sisaket. *Journal of MCU Peace Studies*, 8(5), 1721-1735.
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2019). *Master Plan under the National Strategy 16 Issues Grassroots Economy (B.E. 2561-2580)*. Retrieved May 12, 2022, from <http://nscr.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2019/04/16-เศรษฐกิจฐานราก.pdf>
- P&M Research. (2011). *Participatory Action Research: PAR*. Retrieved May 30, 2021, from <https://nakhonsawanresearch.blogspot.com/2011/10/participatory-action-research-par.html>
- Phakdeeying, R. (2020). The Potential Development for Community Enterprise Operation in Khonkaen Province. *Journal of Buddhist Education and Research: JBER*, 6(1), 175-189.
- Phrakru Nitichanthachot Bunkhan. (2018). Participation of the People in Water Management for Agriculture according to the Brahma-Dharma Principle. *The Journal of Research and Academics*, 1(3), 99-110.
- Phramaha Hansa Dhammahaso (Nithibunyakorn). (2004). *A Pattern of Conflict Management by Buddhist Peaceful Means: A Critical Study of Mae Ta Chang Watershed Chiang Mai*. (Doctoral Dissertation). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Bangkok.
- Putdhimanee, K., Phramaha Hasa Chammahaso, & Watthanapradit, Kh. (2019). The Process of Buddhist Peaceful Means in Development of Participatory Areas and Communities by the Royal Thai Army. *Journal of MCU Peace Studies*, 7(supplement Issue), s224-s239.
- Royal Gazette. (2019). *Community Enterprise Promotion Act (No. 2) B.E. 2562*. Retrieved December 5, 2022, from <https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/17076724.pdf>
- Somwatthanasak, D. (2005). *Community Enterprises: Academic Documents*. Chainat: Office of Agricultural Extension and Development Region 1, Chainat Province.
- Tachateerapreda, S., Hongthai, S. & Preechana, Ch. (2017). The Participatory Action Research Project: Strategic Development for the Mobilization of Community Enterprise in Nakhon Ratchasima Province. *Academic Journal of Humanities and Social Sciences Burapha University*, 25(49), 215-245.
- Trade Policy and Strategy Office. (2022). *Report on the Potential Development of Community Enterprises/Social Enterprises to Raise the Grassroots Economy under the Trade and Service Potential Development Project to Raise the Grassroots Economy of Thailand*. Retrieved July 9, 2022, from <http://www.tpsoc.moc.go.th/th/node/11312>